

Rynek farmaceutyczny i żywnościowy są jednymi z najszybciej rozwijających się w Polsce. Wartość rynku farmaceutycznego w 2017 r. szacuje się na kwotę 38,5 mld zł przy 5,4% wzroście w porównaniu do roku 2016. Wartość rynku suplementów diety z kolei wzrosła z kwoty 4,02 mld złotych w 2016 r. do 4,35 mld zł w 2017 r. Przy dużym stopniu rozwoju i rentowności, rynki te są jednocześnie szczególnie wymagające, jeśli chodzi o przygotowanie dostatecznej i precyzyjnej regulacji prawnej. Nadrzędnym celem, jaki powinien przyświecać prawodawcy, jest bowiem ochrona życia i zdrowia odpowiednio pacjentów – w przypadku produktów leczniczych lub konsumentów – w odniesieniu do produktów spożywczych. To właśnie ze względu na konieczność unormowania kwestii związanych ze wszystkimi etapami ich produkcji, dystrybucji oraz marketingu, w myśl zasady „od pola do stołu” (ang. *from farm to fork*) prawo farmaceutyczne i żywnościowe są tak rozbudowane. Mimo licznych aktów prawa unijnego i krajowego, branża farmaceutyczna i spożywcza dostrzega potrzebę ustanowienia jeszcze dalej idących norm. To dążenie wyraża się między innymi w licznie przyjętych kodeksach dobrych praktyk.

W dziedzinie prawa żywnościowego kodeksy dobrych praktyk, podobnie jak regulacja prawna, obejmują kolejne szczeble działań przedsiębiorców na rynku żywnościowym. Można je zasadniczo podzielić na akty dotyczące całej żywności oraz takie, które zakresem obejmują tylko niektóre jej kategorie, jak np. suplementy diety. Do tych ostatnich należy między innymi hiszpański Kodeks dobrych praktyk wytwarzania i wprowadzania na rynek suplementów diety (*Guía de Buenas Prácticas para la Fabricación y Comercialización de Complementos Alimenticios*) oraz polski Kodeks Dobrych Praktyk Reklamy Suplementów Diety obowiązujący od drugiej połowy 2017 r. Materia kodeksowa odpowiada przy tym najbardziej aktualnym potrzebom rynku, czego dowodzi między innymi fakt, że przy stałej tendencji wzrostowej, jeszcze w 2015 r. 5% wszystkich reklam telewizyjnych stanowiły reklamy suplementów diety.

Również na rynku farmaceutycznym przyjęte kodeksy dobrych praktyk regulują kolejne etapy produkcji, dystrybucji i reklamy. Na poziomie unijnym są one tworzone w ramach Europejskiej Federacji Przemysłu Farmaceutycznego i Stowarzyszeń (*European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations*). Przyjęte przez EFPIA Kodeksy stanowią podstawę dla polskich aktów samoregulacyjnych opracowywanych przez Związek Pracodawców Innowacyjnych Firm Farmaceutycznych – INFARMA. W ramach związku powstał m.in. Kodeks Przejrzystości, określający zasady udostępniania informacji na temat współpracy jego sygnatariuszy z przedstawicielami zawodów medycznych oraz organizacjami ochrony zdrowia, będący częścią europejskiego projektu, mającego na celu zwiększenie transparentności tej współpracy. Innym dokonaniem wspomnianej organizacji jest Kodeks Dobrych Praktyk Przemysłu Farmaceutycznego, wyznaczający normy postępowania dotyczące promocji i reklamy produktów leczniczych oraz wszelkich innych form marketingu pośredniego, jak organizacja sympozjów, kongresów czy spotkań naukowych.

Obecna regulacja prawna, zwłaszcza przepisy ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym¹, implementujące do polskiego porządku prawnego dyrektywę 2005/29/WE², sankcjonują nieuczciwe postępowanie przedsiębiorców wobec konsumentów związane z obecnymi na rynku kodeksami postępowania. Dowodzi to coraz większego znaczenia przyjmowanych aktów samoregulacyjnych. Ich tworzenie i stosowanie na chwilę obecną jest jednak związane z brakiem pewności obrotu prawnego, przejawiającym się chociażby w niskim poziomie świadomości co do wzajemnego stosunku prawa powszechnie obowiązującego i regulacji zawartej w kodeksach dobrych praktyk. Innym problemem, przed jakim stają ich twórcy i sygnatariusze, jest charakter zawartych w nich sankcji, które, przy jednoczesnym spełnianiu funkcji prewencyjno-represyjnej, nie powinny odstraszać uczestników rynku od przystąpienia do kodeksu, co w pełni oparte jest na zasadzie dobrowolności.

Wobec rosnącego znaczenia kodeksów dobrych praktyk, dostrzeganego zarówno przez samych uczestników rynku, jak i przez prawodawców, czy to na poziomie krajowym, czy unijnym, pojawia się konieczność dalszej analizy tego rodzaju aktów, będących konstrukcją z pogranicza prawa prywatnego i publicznego. Badania naukowe w tym zakresie nakierowane są na zdefiniowanie kodeksów postępowania, umiejscowienie ich w systemie prawnym oraz wypracowanie jak najlepszych dyrektyw dla ich opracowywania i stosowania, co w ostatecznym rozrachunku przyczyni się do podwyższenia poziomu ochrony zdrowia i życia konsumentów.

¹Ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 roku o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U.2016.3.t.j.).

²Dyrektywa 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniająca dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 149 z 11.6.2005, s. 22-39).